

УДК 78.087.6:781.6

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/84-2-20>

Жанна НІМЕНСЬКА,

orcid.org/0000-0002-4413-1876

старший викладач кафедри сценічної мови

Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського

(Харків, Україна) j.nimenska@gmail.com

ЕТЮДНІСТЬ У СОЛЬНОМУ СПІВІ: ВІД ТЕХНІЧНОЇ ВПРАВИ ДО ХУДОЖНЬОГО ВТІЛЕННЯ

У статті досліджується поняття етюдності як педагогічного та виконавського інструменту у контексті сольного співу, що є важливим елементом вокальної підготовки в академічній традиції. Етюдність розглядається як багатогранний процес переходу від опанування технічних вправ до створення повноцінного художнього втілення музичного твору. Особлива увага приділяється тому, як розвиток вокальної техніки, емоційної виразності та глибокого розуміння музичного тексту сприяє формуванню цілісного виконавського образу.

Під час навчання сольному співу етюдність виступає ключовим етапом роботи, що дозволяє здобувачам інтегрувати технічні елементи співу, такі як дихання, артикуляція, звукоутворення та мелізматика, у музичну тканину твору. Автор аналізує, як цей процес допомагає майбутнім виконавцям перейти від механічної інтерпретації вправ до усвідомленої і художньо виразної трактовки репертуару.

У статті увага акцентується на тому, що етюдний підхід у педагогіці академічного співу спрямований не лише на технічний розвиток, але й на виховання здатності розкривати драматургію та емоційний зміст музичного матеріалу.

Зокрема, обговорюються методичні аспекти використання етюдності у роботі над старовинними аріями, романсами, а також оперним репертуаром. Зазначено, що етюдність є особливо важливою у підготовці до сценічного виконання, оскільки дозволяє вокалісту моделювати різні емоційні стани та розвивати сценічну виразність. Підкреслюється значення індивідуального підходу до кожного виконавця з урахуванням його технічного рівня та творчих особливостей.

Стаття також висвітлює роль етюдності у формуванні виконавської майстерності як інтегрального явища, яке об'єднує технічну досконалість, стилістичну грамотність та художню інтерпретацію. Автор пропонує низку практичних рекомендацій щодо ефективного застосування етюдного підходу у навчальному процесі. Серед них – поетапний аналіз музичного тексту, деталізована робота над технічними складнощами та поєднання цих елементів у цілісний художній образ.

Таким чином, етюдність у сольному співі розглядається як універсальний інструмент, що дозволяє гармонійно поєднувати технічні та художні компоненти виконавства. Вона сприяє розвитку не лише вокальної техніки, але й виконавської індивідуальності, здатності до самовираження через музику, що є важливим етапом професійного вокального становлення.

Ключові слова: *етюдність, сольний спів, технічна вправа, художнє втілення, виконавська майстерність, академічний вокал, педагогіка співу, сценічна інтерпретація, актор.*

Zhanna NIMENSKA,

orcid.org/0000-0002-4413-1876

Senior Lecturer at the Stage Language Department

Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Arts

(Kharkiv, Ukraine) j.nimenska@gmail.com

ETUDITY IN SOLO SINGING: FROM TECHNICAL EXERCISE TO ARTISTIC EMBODIMENT

The article explores the concept of sketchiness as a pedagogical and performing tool in the context of solo singing, which is an important element of vocal training in the academic tradition. Etudability is considered as a multifaceted process of transition from mastering technical exercises to the creation of a full artistic embodiment of a musical work. Particular attention is paid to how the development of vocal technology, emotional expressiveness and a deep understanding of the musical text contributes to the formation of a holistic performing image.

During the training of solo singing, the etudence is a key stage of work that allows the applicants to integrate technical elements of singing, such as breathing, articulation, sound formation and mesatics, into the musical fabric of the work. The author analyzes how this process helps future performers move from the mechanical interpretation of exercises to a conscious and artistically expressive interpretation of the repertoire.

The article focuses on the fact that the etudide approach in the pedagogy of academic singing is aimed not only at technical development, but also to the education of the ability to reveal the dramaturgy and emotional content of musical material.

In particular, the methodological aspects of the use of sketchiness in working on ancient arias, romances, and opera repertoire are discussed. It is noted that the sketchiness is especially important in preparing for stage performance, since the vocalist allows to model different emotional states and develop stage expressiveness.

The importance of an individual approach to each performer is emphasized, taking into account its technical level and creative features. The article also highlights the role of sketchiness in the formation of performing skills as an integral phenomenon, which combines technical perfection, stylistic literacy and artistic interpretation. The author offers a number of practical recommendations for the effective application of the sketchy approach in the educational process. Among them is a step-by-step analysis of musical text, detailed work on technical difficulties and combining these elements into a holistic artistic image.

Thus, the etudue in solo singing is regarded as a universal tool that allows to harmoniously combine the technical and artistic components of performance. It promotes the development of not only vocal technology, but also performing personality, the ability to expression through music, which is an important stage of professional vocal formation.

Key words: *etudence, solo singing, technical exercise, artistic embodiment, performing skills, academic vocals, singing pedagogy, stage interpretation, actor.*

Постановка проблеми. Вокальне мистецтво є багатокомпонентною системою, в якій гармонійне поєднання технічної майстерності та художньої виразності виконавця забезпечує якісний рівень виконання музичного твору. Опанування технічних навичок є основою для розширення виразових можливостей, тоді як здатність до глибокого осмислення змісту композиції визначає індивідуальність і переконливість інтерпретації. Важливим аспектом вокальної підготовки є застосування етюдів, що виступають засобом формування техніко-художнього синтезу.

Сучасна вокальна педагогіка потребує ефективних підходів до інтеграції технічного та інтерпретаційного компонентів виконавської майстерності. Традиційно етюди використовуються як матеріал для розвитку вокальної техніки, проте їх роль у формуванні художньо-образного мислення залишається недостатньо розкритою. Це зумовлює необхідність комплексного вивчення етюдності як концептуального явища, що виходить за межі механічного засвоєння вокальних навичок і охоплює широкий спектр виконавських компетентностей.

Актуальною проблемою є недооцінка художньої функції етюдів, що часто сприймаються виключно як тренувальні вправи. Внаслідок цього значна частина вокального репертуару, яка містить етюдні твори, використовується обмежено, не розкриваючи свого потенціалу як засобу виконавської виразності. Потребує розробки методології, що дозволить ефективно поєднувати технічні аспекти етюдів із їхнім художнім значенням у процесі вокальної підготовки.

Дослідження етапності роботи над вокальними етюдами є ключовим для розуміння механізмів переходу від технічного виконання до виразного музичного втілення. Визначення методичних підходів до роботи з етюдами дозволить сформулювати принципи їхнього використання в навчаль-

ному процесі, сприяючи розвитку індивідуального стилю співу, вдосконаленню виконавських навичок та формуванню сценічної майстерності.

Таким чином, постає необхідність аналізу етюдності як важливого чинника вокальної підготовки, що поєднує технічний і художній аспекти виконавської діяльності, сприяючи всебічному вокальному розвитку та готовності до професійної концертної діяльності.

Аналіз досліджень та публікацій. Етюдність у сольному співі є важливим аспектом вокальної педагогіки, що поєднує технічні вправи з художнім виконанням. Етюди⁴, як музичні твори, спочатку створювалися для розвитку технічних навичок виконавців, але з часом набули самостійної художньої цінності

У вокальній практиці етюди часто представлені у формі вокалізів – вправ без слів, спрямованих на вдосконалення певних технічних аспектів співу, таких як інтонація, артикуляція, дихання та фразування. Вокалізи допомагають співакам розвивати технічні навички та музичну виразність, готуючи їх до виконання складніших творів.

Дослідниця Я. Каушнян у своїй дисертації «Вокаліз в українській музиці: традиції та жанрово-стилістичні новації» аналізуючи еволюцію вокалізу від технічної вправи до самостійного художнього твору, зазначає, що вокалізи можуть виконувати не лише навчальну, але й концертну функцію, виступаючи як повноцінні музичні композиції (Каушнян, 2019).

Кушнірук О. П. та Овчинниковою А. П. у «Енциклопедії Сучасної України» термін «етюд» визначається як твір фрагментарного характеру, що дає поверхове уявлення про зображувану подію, картину, настрій тощо. У музичному контексті етюди можуть бути як інструктивними, спрямованими на розвиток технічних навичок, так і художніми, призначеними для концертного виконання (Куш-

нірук, Овчинникова, 2009). Це визначення підкреслює двоїсту природу етюдів, які служать як для технічного вдосконалення, так і для художнього вираження.

Діана Гульцова у статті «Роль типології етюдів у мистецтві та інтелектуальній діяльності» аналізує типологічно-функціональні ознаки етюдів у різних формах мистецької та інтелектуальної діяльності. Авторка досліджує перетин цих ознак з поетикою фортепіанного етюдів, що дозволяє глибше зрозуміти функції етюдів як жанру, який поєднує технічні та художні завдання (Гульцова, 2020: 203). Певне дослідження сприяє усвідомленню ролі етюдів у формуванні виконавської майстерності та інтерпретаційних навичок музикантів.

Методичні аспекти опанування вокалізу як засобу розвитку вокальної техніки студентів розглядаються Бірюковою Л. А. та Юрко О. О.. Вчені акцентують увагу на розвитку вокально-технічних (інтенсивність звучання, точність інтонування, тембр і витривалість голосу) та художніх можливостях майбутніх співаків (Бірюкова, Юрко, 2023). В роботі також підкреслюється важливість систематичної роботи над етюдами для вдосконалення технічних навичок та художньої виразності виконавців; розглядаються різні типи дихання та їх застосування у вокальній практиці. Зокрема аналізуються принципи використання верхньореберного дихання «старої італійської школи», що дозволяють виконувати складні технічні прийоми (такі як трелі, морденти, пасажи, форшлаги, колоратури та високі каденції). Все це свідчить про тісний зв'язок між технікою дихання та можливістю виконання технічно складних етюдів.

Отже, представлені розробки підкреслюють важливість етюдів у розвитку як технічних, так і художніх аспектів вокального мистецтва. Етюди розглядаються не лише як вправи для вдосконалення техніки, але й як засіб формування художньої виразності та інтерпретаційних навичок співаків.

Мета статті – визначення ролі етюдності у сольному співі як важливого елемента взаємозв'язку між технічним вдосконаленням та мистецькою виразністю.

Виклад основного матеріалу. Етюдність як методичний та виконавський підхід є важливою складовою у процесі навчання сольного співу. У сучасній педагогіці академічного вокалу цей підхід відіграє ключову роль у гармонійному розвитку технічної та художньої складових виконавської майстерності. Однак поняття «етюдність» в академічному вокалі досі не отримало достатнього теоретичного обґрунтування, що зумовлює необхідність його глибшого дослідження та систематизації.

З одного боку, етюдність пов'язана з вирішенням конкретних технічних завдань: розвитком дихальної опори, артикуляції, звукоутворення, інтонаційної точності та мелізматичності; з іншого – передбачає формування емоційної виразності, стилістичної точності й здатності до інтерпретації музичного твору. Отже, взаємозв'язок технічного та художнього аспектів є важливим для формування цілісного образу твору та професійної ідентичності виконавця.

На наш погляд, сьогодні, однією з ключових проблем є недостатній акцент на художній інтерпретації в процесі навчання здобувачів вокальних професій (в тому числі й акторів). Причиною є те, що у багатьох випадках робота над технічними вправами стає самоціллю, яка призводить до механічності виконання, відсутності емоційності та художньої індивідуальності. Для вирішення цієї проблеми необхідно використовувати комплексну етюдну концепцію, що дозволить технічні аспекти інтегрувати у художнє виконання.

На жаль, на різних рівнях підготовки здобувачів, сучасні викладачі-вокалісти часто зіштовхуються із труднощами професійно-співочої адаптації. Зокрема це стосується роботи з акторами, які часто відчують складності з технічно насиченим репертуаром, що пов'язано із повною чи частковою відсутністю їх базових вокальних навичок. В цьому випадку етюдність, як комплексний технічно-художній метод, дозволяє поступово розвинути необхідні вміння, формуючи у них цілісний підхід до музичного твору.

Іншою проблемою є брак чітких методичних рекомендацій щодо застосування етюдного підходу в роботі над різними стилями музики. Наприклад, у барокових аріях велике значення мають техніка орнаментування та стилістична точність, тоді як у романтичній ліриці головний акцент робиться на емоційності та драматургії. Тому, на наш погляд, етюдний підхід повинен враховувати історичний контекст твору, його жанрові та стильові особливості.

Зв'язку з тим, що початкові етапи вокального навчання зосереджені виключно на технічних аспектах, недостатнє усвідомлення студентами значення етюдності у сценічній роботі віддзеркалюється й на практиці, коли у процесі підготовки до виступів майбутніх виконавців викладачами не приділяється достатньої уваги моделюванню емоційних станів та сценічної виразності здобувачів.

Через це, представлена низка педагогічних та виконавських проблем, пов'язаних із використанням етюдного підходу у навчанні сольного співу, потребує глибокого аналізу існуючих методик,

розробки нових підходів та рекомендацій, спрямованих на гармонійне поєднання технічних та художніх компонентів вокальної роботи.

Відомо, що етюдність у мистецтві співу має два основні аспекти: технічний та художній. Під технічним – ми розуміємо систему вправ, спрямованих на формування та вдосконалення голосового апарату співака; в той час, художній – охоплює засоби виразності, що дозволяють реалізувати змістовну складову твору через вокальні засоби.

На початковому етапі навчання у класі сольного співу, я, як викладач, зосереджуюся на розвитку фундаментальних вокальних навичок, серед яких контроль дихання, опора, атака звуку, артикуляція, дикція, гнучкість голосу та інтонаційна точність. Формування цих навичок є критично важливим для подальшого професійного вокального розвитку, оскільки саме вони забезпечують якість звуковидобування, стабільність інтонування та свободу виконавської виразності.

Без сумніву, одним із ключових понять у вокальному мистецтві є опора звуку, що визначає стабільність тону, контроль динаміки та якість фонації. Для її розвитку мною застосовуються дихальні етюди, які сприяють зміцненню витривалості голосового апарату, рівномірності подачі повітря та стабільності звуку.

Не менш важливим технічним аспектом в процесі навчання є вокальна атака, що безпосередньо впливає на точність інтонування та природність звучання. Залежно від типу атаки розрізняють легку, тверду та м'яку форми звуковидобування, які розвиваються за допомогою відповідних етюдів. Методика їх застосування ґрунтується на працях провідних вокальних педагогів та вокалістів Ф. Ламперті, Е. Гарсії та Л. Маркезі, які визначили етюдну форму, як фундаментально-універсальну, що у процесі навчання співу поєднує в собі технічну вправу та музично-образний компонент. Ф. Ламперті писав про необхідність поєднання механічної роботи над голосом із розвитком музичного мислення (Опенько, 2017). Серед головних критеріїв поступового розвинення голосу, видатний італієць виділяв:

- технічне оволодіння стійкістю, резонанс та позицію звуку, вокальну кантилену, чітку артикуляцію (необхідні для дзвінкого, рівного та насиченого тембру голосу);

- виконавську грацію та виразність (для передачі емоцій, динамічних акцентів музичної фрази, відчуття стилю) (Опенько, 2017).

Слід зазначити, що методи Франческо Ламперті залишаються актуальними й сьогодні, адже вони стали фундаментом для сучасних вокальних шкіл, особливо для класичного стилю виконання.

Повертаючись до особистих професійних міркувань, зазначу, що серед технічних аспектів, одне з найважливіших місць займає артикуляційна чіткість, яка є визначальним фактором у виконанні оперного та камерного репертуару. А вправи на артикулювання, спрямовані на узгодження діяльності мовного апарату з голосовими складками, забезпечать виразність і зрозумілість вокального виконання. В той час розвиток засобів *legato*, *staccato*, *coloratura* сприяє досягненню виконавської виразності та володіння різними типами вокальних пасажів, характерних для віртуозних творів. Зокрема, робота над точністю висотного інтонування включає сольфеджування, вправи на поступові та стрибкові інтервали, що є необхідними для гармонійного володіння голосом у всіх регістрах.

Однак, ефективність навчального процесу визначається не лише засвоєнням технічних прийомів, а й умінням застосовувати їх у художньому виконанні. Саме тому перехід від технічних вправ до музичної інтерпретації є основним завданням вокальної школи для мене. Відомі педагоги наголошують на важливості етюдів не тільки як засобу розвитку голосу, а й як першого етапу формування індивідуальної виконавської концепції (Опенько, 2017).

Тому для ефективного інтерпретаційного результату під час вокального навчання мною обов'язково враховуються такі аспекти:

- розуміння стилю твору – здобувачі мають усвідомлювати особливості музичного стилю, що визначає характер їх вокальної подачі (наприклад, відмінності між бароковою оперою, романтичним романсом чи народною піснею);

- розвиток музично-драматичного мислення – художнє трактування твору повинно ґрунтуватися на логіці його драматургічного розвитку;

- динаміка, фразування, темп – виконання етюдів із виразним нюансуванням сприяє формуванню вокально-сценічної майстерності та готує майбутніх співаків до сценічної практики.

Слід визнати, що у професійному виконавстві етюдність відіграє важливу роль у створенні художнього образу. Тому, вокалісти, які оволоділи технічними навичками, повинні використовувати їх для передачі емоційного змісту твору, роботи з тембральними фарбами та взаємодії із супроводом і сценічним контекстом. Зокрема, у виконанні оперних арій етюдний підхід виявляється у здатності поєднувати високу технічну майстерність із глибоким психологічним проникненням у музичний образ.

Висновки. Таким чином, використання системного підходу, що реалізується через етюдність у процесі навчання, сприяє комплексному розвитку як технічної майстерності, так і музичного

мислення майбутніх виконавців. Ефективна імплементація цього підходу передбачає детальний аналіз музичного тексту, методичне та послідовне подолання технічних труднощів, а також формування цілісного художнього образу.

Важливим аспектом є те, що така методика не лише сприяє засвоєнню необхідних виконавських навичок, але й формує у здобувачів здатність

до художньої самостійності, критичного осмислення музичного матеріалу та інтерпретаційної гнучкості. Саме ці чинники є ключовими для становлення високого рівня вокального професіоналізму, що передбачає не лише володіння технічними засобами виконання, а й глибоке розуміння стилістичних, емоційних та художніх особливостей музичного твору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бірюкова, Л. А., Юрко, О. О. Вокаліз як засіб розвитку вокальної техніки студентів : метод. рек. Суми : ФОП Цьома С. П., 2023. 100 с.
2. Гончаренко, С. В. Методичні аспекти опанування вокального репертуару. *Традиції та сучасність мистецько-педагогічної освіти* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. 2018. С. 116–121.
3. Гульцова, Д. П. Роль типології етюдів в мистецтві та інтелектуальній діяльності. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2020. № 3. С. 200–207.
4. Каушніян, Я. М. Вокаліз в українській музиці: традиції та жанрово-стилістичні новації : дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03 / Харків. нац. ун-т мистецтв ім. І. П. Котляревського. Харків, 2019. 235 с.
5. Кушнірук, О. П., Овчинникова, А. П. Етюд. *Енциклопедія Сучасної України*. 2009. URL: <https://esu.com.ua/article-18078> (дата звернення: 01.02.2025).
6. Опенько В. В. Вокальна школа Франческо Ламперті та її значення для становлення української мистецької педагогіки. *Молодий вчений*. 2017. № 1. С. 43–46.

REFERENCES

1. Biriukova, L. A., Yurko, O. O. (2023). Vokaliz yak zasib rozvytku vokalnoi tekhniki studentiv : metod. rek. [Vocalis as a means of development of students' vocal technique: method. rec.] Sumy : FOP Tsoma S. P., 100. [in Ukrainian].
2. Honcharenko, S. V. (2018). Metodichni aspekty opanuvannia vokalnogo repertuaru. [Methodical aspects of mastering the vocal repertoire] *Traditsii ta suchasnist mystetsko-pedahohichnoi osvity* : materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii. 116–121. [in Ukrainian].
3. Hultsova, D. P. (2020). Rol typolohii etiudu v mystetstvi ta intelektualnii diialnosti. [The role of sketch typology in art and intellectual activity] *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv* : nauk. zhurnal. № 3. 200–207. [in Ukrainian].
4. Kaushnian, Ya. M. (2019). Vokaliz v ukrainskii muzytsi: tradytsii ta zhanrovo-stylistychni novatsii [Vocalis in Ukrainian music: traditions and genre-stylistic innovations]: dys. ... kand. mystetstvovnavstva : 17.00.03 / Kharkiv. nats. un-t mystetstv im. I. P. Kotliarevskoho. Kharkiv, 235. [in Ukrainian].
5. Kushniruk, O. P., Ovchynnykova, A. P. (2009). Etiud. [Etude]. *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy*. URL: <https://esu.com.ua/article-18078> (data zvernennia: 01.02.2025). [in Ukrainian].
6. Openko V. V. (2017) Vokalna shkola Franchesko Lamperti ta yii znachennia dlia stanovlennia ukrainskoi mystetskoï pedahohiky. [Francesco Lampert Vocal School and its importance for the formation of Ukrainian art pedagogy]. *Molodyi vchenyi*. № 1. S. 43–46. [in Ukrainian].